

Sagsnr.
2020 - 5884

Dato
03-12-2020

Status for Den Socialøkonomiske Investeringsmodel 2020

Social- og Indenrigsministeriet, herunder Socialstyrelsen, arbejder løbende med at udvikle, konsolidere og forbedre Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM). I 2020 er der offentliggjort nye versioner af modellen med nye målgrupper, og modellens vidensdatabase er udvidet med flere effektstudier af sociale indsatser.

Samtidig er der lagt en ny strategi for SØM med konkrete handlingsplaner, dels for videreudvikling af modellen, dels for det fortsatte arbejde med udbredelse og kommunal forankring af den.

Dette statusnotat redegør for den seneste modeludvikling og giver en status for arbejdet med at udbrede og forankre modellen i kommunerne, herunder gennem undervisnings- og rådgivningsaktiviteter. Endelig beskrives hovedlinjerne i det kommende års arbejde med SØM.

Generelt følger arbejdet med modellen de politisk aftalte satspuljeinitiativer vedrørende SØM.

Boks 1 giver en kort beskrivelse af modellen.

Boks 1

Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM)

Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) er et beregningsværktøj, der styrker beslutningsgrundlaget i en konkret lokal sammenhæng og sætter fokus på de budgetøkonomiske konsekvenser over tid, der kan være ved at investere i sociale indsatser. SØM består af to dele:

- En beregningsramme, der beregner det samlede nettoresultat ud fra brugerens input vedrørende indsatsens omkostninger og succesrate samt de økonomiske konsekvenser over tid;
- En vidensdatabase, der indeholder viden om effekter, priser og potentielle økonomiske konsekvenser for udvalgte målgrupper. Vidensdatabase kan fx bruges som inspiration til kommunernes egne beregninger på konkrete indsatser.

Kvaliteten af en SØM-beregning afhænger af de antagelser og input, som brugerne selv indtaster i modellen. Input kan være brugerens egen viden og data eller kan stamme fra vidensdatabase. Estimerne i SØMs vidensdatabase er overordnede skøn baseret på registerdata. Disse skøn kan være mere eller mindre repræsentative for den konkrete lokale indsats og målgruppe, man vil undersøge. Gode SØM-beregninger kræver derfor både økonomfaglige og socialfaglige kompetencer samt et godt kendskab til den lokale kontekst, hvor den sociale indsats finder sted.

SØM er udviklet af VIVE og Incentive for Socialstyrelsen på baggrund af satspuljeaftalerne for 2016, 2017 og 2018. Modellen er frit tilgængelig på Socialstyrelsens hjemmeside.

Forbedring af modellen i 2020

Der er foretaget en række forbedringer og udvidelser af SØM i 2020. Det gælder blandt andet forbedringer af, hvordan de potentielle budgetøkonomiske konsekvenser af sociale indsatser beregnes i modellen og nye funktioner i beregningsrammen, jf. boks 2. Samtidig er der udvidet med flere målgrupper på både voksenområdet og børne- og ungeområdet.

Boks 2

Udvikling af modellen i 2020

- Metoden bag konsekvensestimaterne på voksenområdet er forbedret.
- Datagrundlaget for de nuværende målgrupper af udsatte voksne og udsatte børn og unge er opdateret, så der nu findes konsekvensestimater for op til 10 år i vidensdatabasen.
- Brugerfladen er forbedret og gjort mere stabil, så det fx er lettere at tilgå viden om effekter i vidensdatabasen.
- Der er tilføjet en ny funktion til modellen, der gør det muligt at beregne budgetøkonomiske konsekvenser, der kan opstå, mens en indsats stadig er i gang.
- Modellens funktionalitet, hvor kommuner kan regne på konsekvenser delt ud på kommunens udvalgsstruktur, er forbedret.

Nye målgrupper på børne- og ungeområdet

- Børn med psykiske vanskeligheder (0-5 år)
- Børn og unge anbragt på institution (6-13 år og 14-17 år)
- Kriminalitetstruede børn og unge (12-17 år)

Nye målgrupper på voksenområdet

- Modtagere af efterværn, under uddannelse (18-22 år)
- Modtagere af efterværn, ikke under uddannelse (18-22 år)
- Voksne med moderate psykiske lidelser (18-64 år)
- Voksne med svære psykiske lidelser (18-64 år)

Med de nye målgrupper er der nu otte overordnede målgrupper på børne- og ungeområdet og 11 overordnede målgrupper på voksenområdet. Da målgrupperne er underopdelt på bl.a. alder, indgår der samlet set viden om effekter af sociale indsatser for 18 målgrupper i modellen på børneområdet og 24 på voksenområdet.

Undervisning og rådgivning til kommunerne

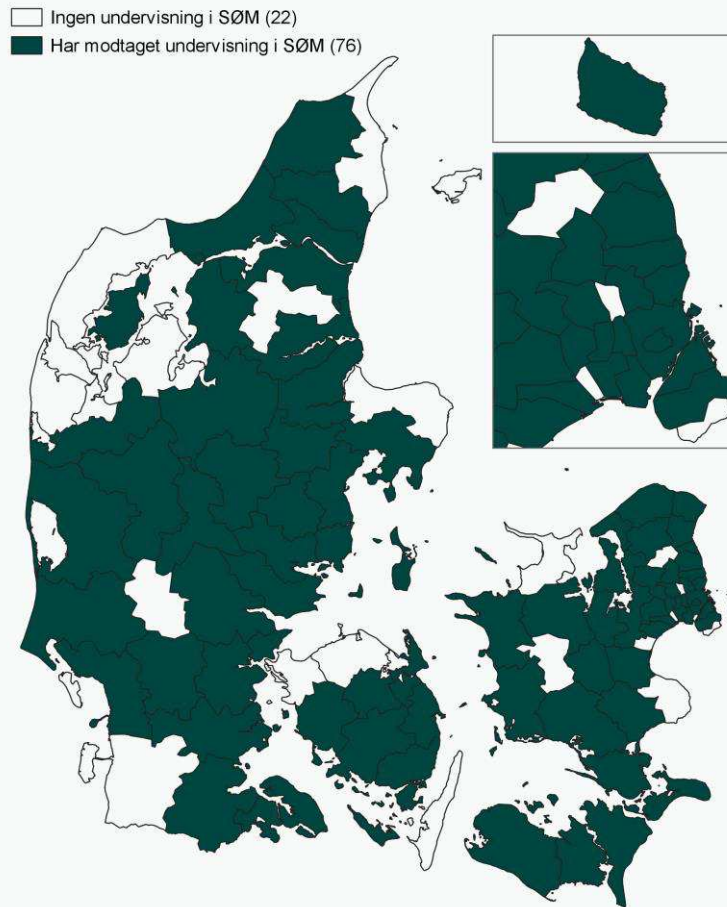
I alt 593 medarbejdere fra 76 kommuner har været tilmeldt undervisning i at anvende SØM i perioden 2018 til og med andet kvartal 2020. Heraf har 96 personer deltaget i Socialstyrelsens introkurser, 490 personer har deltaget i SØM-uddannelsen, som varetages af VIVE og Incentive, og syv personer har deltaget i både introkursus og uddannelse, jf. figur 1.

Pr. oktober 2020 er der ti kommuner, som modtager eller har modtaget skræddersyet rådgivning i SØM i forbindelse med Socialstyrelsens rådgivningsforløb, og otte kommuner modtager rådgivning om SØM gennem deres deltagelse i investeringspuljer på hjemløshedsområdet. 23 kommuner modtager eller har modtaget undervisning i SØM i 2020 som led i Udviklings- og Investeringsprogrammerne (UIP'erne).

Figur 1

Kommuner, der har modtaget undervisning i SØM i perioden 2018 - 2020

Anm.: Kortet viser antal kommuner, hvor minimum én medarbejder har deltaget i undervisning om SØM i perioden 2018 til og med andet kvartal 2020. Det kan således variere fra kommune til kommune, hvor mange medarbejdere der har deltaget i undervisning, samt om der er tale om medarbejdere fra et eller flere områder, forvaltninger, tilbud mv. i kommunen.

Kommunernes anvendelse af SØM

Socialstyrelsen har pr. tredje kvartal 2020 kendskab til i alt 16 kommuner, der anvender SØM til beregninger på en eller flere indsatsler. Det vil sige, at SØM anvendes på mindst ét område i kommunen, i én forvaltning, i ét tilbud el.lign. Yderligere 21 kommuner er begyndt at anvende eller skal til at anvende modellen i fjerde kvartal 2020, blandt andet i regi af Udviklings- og Investeringsprogrammerne og gennem rådgivningsforløb i Socialstyrelsen, jf. figur 2.

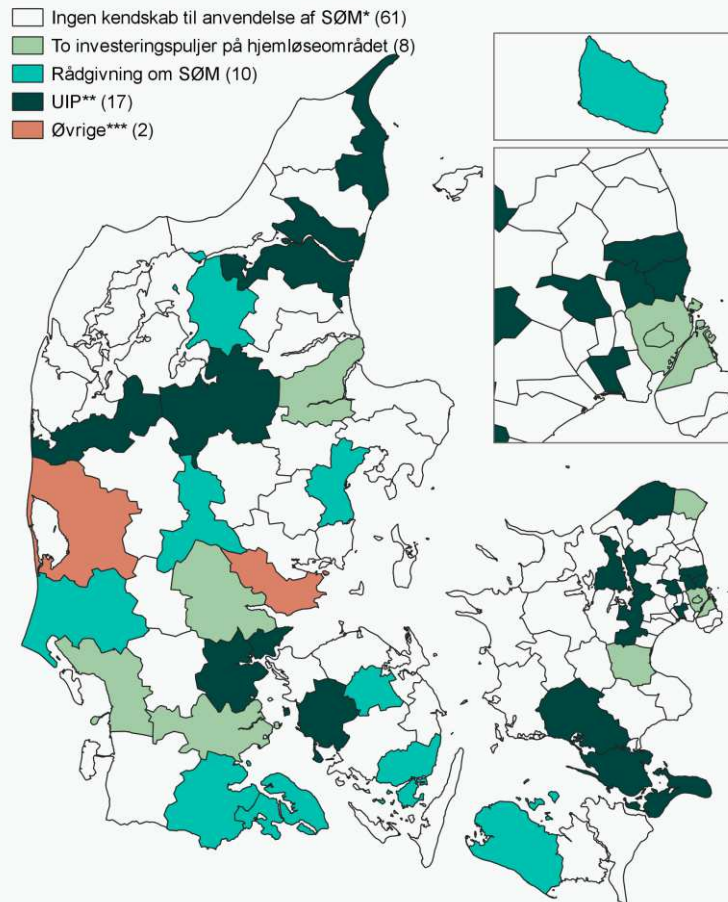
Ud over disse kommuner har repræsentanter fra 12 kommuner tilkendegivet i en survey til kommunerne om SØM i 2020, at de har til hensigt at anvende SØM inden for de kommende år.¹

¹ Socialstyrelsen har i april 2020 gennemført en survey blandt kommunalt ansatte, der har været tilmeldt SØM-kurser og superbrugeruddannelse i perioden januar 2018 til april 2020. 288 personer havde mulighed for at besvare spørgeskemaet (de øvrige havde pga. barsel, jobskifte, fejl i oplyst e-mailadresse mv. ikke mulighed for at svare). I alt 127 personer fra 61 kommuner besvarede spørgeskemaet helt eller delvist, svarende til en svarprocent på 44.

Figur 2

Kommuner, der anvender SØM, og kommuner, der påbegynder at anvende SØM i 2020

Note: *) Socialstyrelsen har ikke kendskab til, at kommunen anvender SØM. **) Kommuner, der har fået undervisning i SØM eller er tilmeldt undervisning i SØM i regi af UIP'erne og derefter forventes at igangsætte arbejde med SØM i 2020. ***) Kommuner, der ifølge survey'en om SØM i 2020 anvender SØM, men ikke som del af et bestemt initiativ eller projekt i regi af Socialstyrelsen.

Anm.: Kortet viser hvilke kommuner der anvender SØM eller planlægger at igangsætte arbejde med SØM i 2020. Det vil sige, at SØM som minimum anvendes eller forventes at blive anvendt på ét område, i én forvaltning, i ét tilbud el.lign. i kommunen i 2020. Dermed er kortet ikke udtryk for, at kommunen anvender SØM systematisk på tværs af områder. Der kan være gengangere mellem kommuner, der anvender SØM, og kommuner, der påbegynder arbejde med SØM, ligesom der kan være gengangere på tværs af flere initiativer. Det skyldes, at forskellige områder/forvaltninger/tilbud el.lign. i kommunerne kan deltage i forskellige initiativer og rådgivningsforløb. Fx deltager Odense Kommune både i rådgivning om SØM i regi af SSP og i et modningsprojekt om voksne med autisme i regi af UIP'erne.

Erfaringer fra rådgivningsforløb, survey om SØM mv. viser blandt andet, at:

- Langt de fleste kommuner, der arbejder med SØM, gør det i regi af UIP'erne, rådgivningsforløb om SØM og/eller i regi af projekter under en af de to investeringspuljer på hjemløshedsområdet.
- Det varierer, om kommuner bruger SØM internt i en forvaltning, et tilbud el.lign. og på projektniveau, eller om modellen anvendes i tværgående analyseenheder.
- Kommuner, der deltager i rådgivningsforløb og investeringspuljer på hjemløshedsområdet, anvender i høj grad egne data om omkostninger, effekt og afledte økonomiske konsekvenser i beregningerne. I øvrige kommuner varierer det, i hvor høj grad beregningerne bygger på egne data og/eller tager udgangspunkt i SØMs vidensdatabase.

- Enkelte kommuner anvender eller planlægger at anvende SØM til at udvikle egentlige businesscases som grundlag for politiske og forvaltningsmæssige beslutninger. Aarhus og Ikast-Brande Kommune arbejder fx med SØM i forbindelse med lokale sociale investeringspuljer.

Erfaringerne fra kommuner, der anvender SØM, viser desuden, at SØM kan bidrage til at styrke det tværfaglige samarbejde i kommunen og den systematiske opfølgning på omkostninger, effekter og afledte økonomiske konsekvenser af sociale indsatser. Ligeledes bidrager SØM til at arbejde datainformeret i tilrettelæggelsen af og opfølgningen på sociale indsatser, og modellen skærper generelt fokus på investeringsdagsordenen i kommunerne.

Endelig viser erfaringerne, at det kræver betydelig understøttelse og skræddersyet rådgivning at implementere og forankre SØM i kommunerne. Kommunerne oplever særligt behov for understøttelse i at foretage beregninger med egne data og i at foretage vurderinger af effekter og afledte økonomiske konsekvenser af deres konkrete sociale indsats.

Hovedlinjerne i det kommende års arbejde

De igangsatte satspuljeinitiativer vedrørende SØM udløber i 2021, og herefter vil arbejdet med SØM overgå fra at være i en udviklings- og udbredelsesfase til i højere grad at være i en forbedrings- og forankringsfase.

På den baggrund har ministeriet i efteråret 2020 udarbejdet en ny strategi for arbejdet med SØM. Strategien omfatter to konkrete handlingsplaner, henholdsvis for hvordan modellen skal videreudvikles, og hvordan den skal udbredes og forankres yderligere i kommunerne. Arbejdet vil blandt andet blive kvalificeret af en ny følgegruppe og kommunepaneller og vil blive underbygget af en styrket governance-struktur. Følgegruppen og kommunepanellerne skal bidrage til at sikre, at det videre arbejde med modellen i videst muligt omfang afspejler kommunernes behov og efterspørgsel.

Strategien er udarbejdet på baggrund af de hidtidige erfaringer med SØM, og nogle af de centrale elementer i handlingsplanerne er:

- Der vil i endnu højere grad blive sat fokus på at understøtte kommunerne i at anvende egne data i deres beregninger samt anvende SØM i budgetplanlægning og økonomistyring. Der vil samtidig være et øget fokus på at sikre erfaringsdeling mellem kommunerne.
- Modellen skal løbende videreudvikles i overensstemmelse med brugernes behov og efterspørgsel, så tekniske og faglige udfordringer, der kan udgøre barrierer for udbredelse og forankring, løbende håndteres.